

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MICHAL BOBEK
esitatud 20. detsembril 2017¹

Kohtuasi C-571/17 PPU

Openbaar Ministerie *versus* Samet Ardic

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad))

Eelotsusetaotlus – Euroopa vahistamismäärus – Raamotsus 2002/584/JSK – Vangistuse täideviimiseks tehtud Euroopa vahistamismäärus – Vabatahtlikud keeldumisalused – Raamotsuse artikkel 4a – Mõiste „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“ – Ulatus – Isik, kellele on lõplikult mõistetud vangistus kohtuliku arutelu käigus, mis toimus asjaomase isiku osavõtul – Osaliselt ära kantud vangistuse täideviimise tingimuslik peatamine – Seatud tingimuste järgimata jätmine – Hilisem menetlus, mille tulemusel karistuse täideviimise peatamine tühistati – Menetlus, mis toimus asjaomase isiku osavõtuta

I. Sissejuhatus

1. Saksamaa õigusasutus on Saksamaa kodaniku Samet Ardic kohta teinud Euroopa vahistamismääruse (edaspidi „vahistamismäärus“). See õigusasutus palub S. Ardic, keda praegu peetakse kinni Madalmaades, üle anda, et viia täide ülejäänud karistus, mis on mõistetud kahe kohtuotsusega, mõlemaga vangistus. Kui S. Ardic oli ühe osa karistustest ära kandnud, peatati nende täideviimine. Seejärel see peatamine tühistati põhjendusel, et S. Ardic ei olnud täitnud oma tingimisi vabastamise tingimusi.

2. Ehkki S. Ardic ilmus isiklikult kohtulikule arutelule, mille tulemusel tehti need kaks praeguseks jõustunud kohtuotsust, millega talle mõisteti kaks vangistust, ei ilmunud ta isiklikult kohtulikule arutelule, mille tulemusel tehti nende karistuste kandajäänud osa täideviimise peatamise tühistamise otsused.

3. Käesolev kohtuasi puudutab raamotsuse 2002/584/JSK² artikli 4a kohaldamisala. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekib küsimus, kas mõiste „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“ puudutab menetlust, mille tulemusena tehti otsused, millega tühistati vangistuste kandajäänud osa täideviimise peatamine.

¹ Algkeel: prantsuse.

² Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsus Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34) (muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK (ELT 2009, L 81, lk 24; edaspidi „raamotsus“).

II. Õiguslik raamistik

A. EIÕK

4. Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni³ (edaspidi „EIÕK“) artikli 6 lõikes 1 on sätestatud:

„Igaühel on oma tsiviilõiguste ja -kohustuste või temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamisel õigus õiglasele ja avalikule kohtumenetlusele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud kohtus. [...]“

B. Liidu õigus

1. Harta

5. Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklis 47 on nähtud ette:

„Igaühel, kelle liidu õigusega tagatud õigusi või vabadusi rikutakse, on selles artiklis kehtestatud tingimuste kohaselt õigus tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus.

Igaühel on õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus seaduse alusel moodustatud kohtus. Igaühel peab olema võimalus saada nõu ja kaitset ning olla esindatud.

[...]“

6. Harta artikli 48 lõike 2 järgi „[on i]ga süüdistatava õigus kaitsele [...] tagatud“.

2. Raamotsus

7. Raamotsuse artikli 1 lõikes 2 on sätestatud, et „[l]iikmesriigid täidavad mis tahes Euroopa vahistamismääruse vastastikuse tunnustamise põhimõtte alusel ja vastavalt käesoleva raamotsuse sätetele“.

8. Selle raamotsuse artikli 1 lõikes 3 on nähtud ette, et raamotsus „ei mõjuta kohustust austada põhiõigusi ja õiguse üldpõhimõtteid, mis on kirja pandud [ELL] artiklis 6“.

³ Allkirjastatud Roomas 4. novembril 1950.

9. Raamotsuse artikkel 4a lisati raamotsusega 2009/299/JSK⁴, et täpsustada vabatahtlikke keeldumisaluseid, mis võimaldavad jätta Euroopa vahistamismääruse täitmata, kui asjaomane isik ei ilmunud isiklikult kohtulikule arutelule:

„1. Vahistamismäärust täitev õigusasutus võib samuti keelduda täitmast Euroopa vahistamismäärust, mis on tehtud vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks, kui isik ei ilmunud isiklikult kohtulikule arutelule, mille tulemusel otsus tehti, välja arvatud kui Euroopa vahistamismääruses märgitakse, et kooskõlas vahistamismääruse teinud liikmesriigi siseriiklikes õigusaktides määratletud täiendavate menetlusnõuetega:

a) ja õigel ajal,

i) esitati asjakohasele isikule kohtukutse isiklikult ning seega teavitati teda sellest, millal ja kus toimub kava kohaselt kohtulik arutelu, mille tulemusel asjaomane otsus tehti, või sai asjaomane isik tegelikult muul viisil ametliku teabe selle kohta, millal ja kus toimub kava kohaselt kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti, sellisel viisil, et ühemõtteliselt tehti kindlaks, et asjaomane isik oli kavandatud kohtulikust arutelust teadlik;

ning

ii) teavitati asjaomast isikut sellest, et otsuse võib teha ka siis, kui isik ei ilmu kohtulikule arutelule;

või

b) on asjaomane isik, olles kavandatud kohtulikust arutelust teadlik, andnud volitused enda kohtulik arutelul kaitsmiseks asjaomase isiku või riigi poolt määratud õigusnõustajale, kes teda kohtulik arutelul kaitses;

või

c) pärast seda, kui asjaomasele isikule otsus kätte toimetati ning teda teavitati selgesõnaliselt õigusest taotleda asja uuesti läbivaatamist või otsus edasi kaevata ning tema õigusest osaleda sellel kohtulik arutelul, mis võimaldab asja, sealhulgas uue tõendusmaterjali sisulist uuesti läbivaatamist ja mille tulemuseks võib olla algse otsuse tühistamine:

i) teatas asjaomane isik selgesõnaliselt, et ta ei vaidlusta seda otsust;

või

ii) ei taotlenud asjaomane isik asja uuesti läbivaatamist ega kaevanud otsust edasi kindlaksmääratud ajavahemiku jooksul;

või

d) ei toimetatud asjaomasele isikule otsust isiklikult kätte, kuid

⁴ Nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsus, millega muudetakse raamotsuseid 2002/584/JSK, 2005/214/JSK, 2006/783/JSK, 2008/909/JSK ning 2008/947/JSK, edendades seeläbi isikute menetlusõigusi ja tõhustades selliste otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamist, mis tehakse, kui asjaomane isik ei viibi isiklikult kohtulik arutelul (ELT 2009, L 81, lk 24).

i) see toimetatakse talle isiklikult kätte viivitamatult pärast üleandmist ning teda teavitatakse selgesõnaliselt tema õigusest taotleda asja uuesti läbivaatamist või otsus edasi kaevata ning tema õigusest osaleda sellel kohtulikul arutelul, mis võimaldab asja, sealhulgas uue tõendusmaterjali sisulist uuesti läbivaatamist ja mille tulemuseks võib olla algse otsuse tühistamine;

ning

ii) teda teavitatakse ajavahemikust, mille jooksul peab ta taotlema asja uuesti läbivaatamist või kaebama otsuse edasi, nagu on esitatud asjaomases Euroopa vahistamismääruses.

[...]“

III. Faktilised asjaolud, menetlus põhikohtuasjas ja eelotsuse küsimus

10. Rechtbank Amsterdamile (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad) esitas officier van justitie bij de rechtbank (prokuratuur kohtu juures, Madalmaad) 13. juunil 2017 taotluse menetleda vahistamismäärust, mille tegi 9. mail 2017 Staatsanwaltschaft Stuttgart (Stuttgarti prokuratuur, Saksamaa).

11. Selle vahistamismäärusega taotletakse Saksamaa kodaniku S. Ardicu vahistamist ja üleandmist selleks, et viia Saksamaal täide kaks vangistust. Selle vahistamismääruse aluseks on kaks praeguseks jõustunud kohtuotsust, mis puudutasid üheksat süütegu. Esiteks mõisteti S. Ardicile Amtsgericht Böblingeni (Böblingeni esimese astme kohus, Saksamaa) 4. märtsi 2009. aasta otsusega ühe aasta ja kaheksa kuu pikkune vangistus. Teiseks mõisteti S. Ardicile Amtsgericht Stuttgart-Bad Cannstatti (Stuttgart-Bad Cannstatti esimese astme kohus, Saksamaa) 10. novembri 2010. aasta otsusega ühe aasta ja kaheksa kuu pikkune vangistus.

12. Kõnesoleva vahistamismääruse osas d on kinnitatud, et S. Ardic ilmus isiklikult kohtulikele aruteludele, mille tulemusel need kaks kohtuotsust tehti.

13. Kahe kohtuotsusega (mis tehti vastavalt 4. jaanuaril 2010 ja 31. mail 2011) peatasid need kohtud, kes tegid käesoleva ettepaneku punktis 11 näidatud kohtuotsused, nendega mõistetud karistuste kandajäänud osa täideviimise.⁵

14. Need peatamised tühistati Amtsgericht Stuttgart-Bad Cannstatti (Stuttgart-Bad Cannstatti esimese astme kohus) vastavalt 18. ja 4. aprilli 2013. aasta otsustega (edaspidi „tühistamisotsused“). Anti korraldus vangistuste kandajäänud osa täide viia ja seda põhjendusel, et asjaomane isik ei olnud järginud tingimisi vabastamise tingimusi ning oli hoolimata meeldetuletustest hoidnud kõrvale kriminaalhooldusametniku kontrollist ja juhustest ning kohtu kontrollist. Need tühistamisotsused on jõustunud. Seega peab S. Ardic veel ära kandma 338 päeva pikkuse vangistuse, mis mõisteti kohtuasjas, milles Amtsgericht Böblingen (Böblingeni esimese astme kohus) tegi otsuse 4. märtsil 2009, ja 340 päeva pikkuse vangistuse, mis mõisteti kohtuasjas, milles Amtsgericht Stuttgart-Bad Cannstatti (Stuttgart-Bad Cannstatti esimese astme kohus) tegi otsuse 10. novembril 2010.

15. Eelotsusetaotluse esitanud kohus järeldab kõnesolevast vahistamismäärusest, et S. Ardic ei ilmunud isiklikult kohtulikele arutelule, mille tulemusel tehti tühistamisotsused, mida S. Ardic kinnitab. Viimane kinnitas ka, et kui selle kohtuliku arutelu kuupäev ja koht oleksid talle teada olnud, oleks ta sinna ilmunud, et veenda pädevat kohut neid peatamisi mitte tühistama.

⁵ Saksaa õiguse kohaselt on tegemist meetmega, mida nimetatakse „Aussetzung des Strafrestes bei zeitiger Freiheitsstrafe“ (karistuste kandajäänud osa täideviimise peatamine vangistuse korral). Selle meetme kohaselt vabastatakse isik tingimusi, kui osa vangistusest on juba kantud. Vt ka käesoleva ettepaneku punkt 30.

16. Vahistamismääruse osas f („Muud asjaga seotud olulised asjaolud (vabatahtlik teave)“) on mainitud, et tühistamisotsused tehti teatavaks avaldamisega tagaotsitavale isikule, kellele tuleb seega anda õigus olla nende otsuste küsimuses ära kuulatud tagantjärele, ilma et see mõjutaks otseselt seda, kas need otsused saab täitmisele pöörata.

17. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul kohustab Saksa õigus kohut karistuste kandajäänud osa täideviimise peatamise otsust tühistama siis, kui süüdimõistetu hoiab endiselt kriminaalhooldusametniku kontrollist ja juhustest kõrvale ja/või ei täida selle peatamise tingimusi. Saksamaa kohus peab aga niisugusest tühistamisest hoiduma siis, kui piisab täiendavate tingimuste seadmisest või täiendavate juhiste andmisest või katseaja pikendamisest. Tühistamisotsustest ilmneb, et Amtsgericht Stuttgart-Bad Cannstatt (Stuttgart-Bad Cannstati esimese astme kohus) tuvastas, et täiendavate tingimuste seadmisest või katseaja pikendamisest ei piisa ning et tühistamine on proportsionaalsuse põhimõttega kooskõlas. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et kui Saksamaa kohus teeb otsuse tühistamise küsimuses, on tal kaalutlusruum, mis võimaldab arvesse võtta olukorda või asjaomase isiku isiksust.

18. Lähtudes kohtuasjas Zdziaszek tehtud kohtuotsusest, märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Euroopa Kohus on raamotsuse artikli 4a kohaldamisel teinud vahet mõistetud karistuse määra muutvate meetmete ja vabadusekaotusliku karistuse täideviimise viise käsitlevate meetmete vahel.⁶ Eelotsusetaotluse esitanud kohus tõdeb, et põhikohtuasjas käsitletavate tühistamisotsustega ei muudeta karistuse määra. See ei tähenda aga tingimata, et raamotsuse artiklit 4a tühistamisotsuste suhtes ei kohaldata, võttes arvesse hartaga tagatud kõrgemat kaitse taset. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et on võimalik, et tühistamisotsusel on asjaomasele isikule sama tähtsus nagu kohtuotsusel, millega mõistetakse kogukaristus (millega oli tegemist kohtuotsuses Zdziaszek), kui kohtul on kaalutlusruum.

19. Selles olukorras otsustas Rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus, Saksamaa) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kui tagaotsitav on tunnistatud lõplikult süüdi menetluses, mis toimus tema juuresolekul, ja talle on mõistetud vabadusekaotuslik karistus, mille täitmine peatati tingimisi, siis kas hilisem menetlus, mille raames annab kohus tagaotsitava puudumisel korralduse tühistada karistuse täitmise peatamine, sest tagaotsitav ei ole täitnud tingimusi ja on hoidnud kõrvale kriminaalhooldusametniku kontrollist ja juhustest, on „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“, raamotsuse [2002/584] artikli 4a tähenduses?“

IV. Kiirmenetlus Euroopa Kohtus

20. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on palunud, et käesoleva eelotsusetaotluse suhtes kohaldataks Euroopa Kohtu kodukorra artiklis 107 ette nähtud kiirmenetlust. Ta põhjendas seda taotlust väitega, et esitatud eelotsuse küsimus puudutab EL toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise kohaldamisalasse kuuluva raamotsuse tõlgendamist. Ta märkis ka, et kõnesolev isik viibib väljaandmisvahistuses Madalmaades, kus ta ootab otsust enda üleandmise küsimuses. Euroopa Kohtu kiire vastus mõjutab otseselt ja otsustavalt asjaomase isiku väljaandmisvahistuse kestust.

21. Euroopa Kohtu viies koda otsustas 12. oktoobril 2017 selle taotluse rahuldada.

22. Kirjalikke seisukohti esitasid Openbaar Ministerie (prokuratuur, Madalmaad), S. Ardic, Saksamaa ja Madalmaade valitsus ning Euroopa Komisjon. Eespool nimetatud ja Iirimaa valitsus esitasid suulisi seisukohti kohtuistungil, mis toimus 22. novembril 2017.

⁶ Kohtuotsus, 10.8.2017, Zdziaszek (C-271/17 PPU, EU:C:2017:629, punkt 85).

V. Hinnang

23. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma küsimusega sisuliselt teada, kas mõiste „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“ raamotsuse artikli 4a lõike 1 sissejuhatava lause tähenduses hõlmab menetlust, mille tulemusel tehti otsus tühistada jõustunud kohtuotsusega mõistetud vangistuse kandajäänud osa täideviimise peatamine. Käesolev kohtuasi puudutab seega raamotsuse artikli 4a kohaldamisala.

24. Käesolev ettepanek on üles ehitatud järgmiselt. Pärast mõnda sissejuhatavat märkust asjassepuutuva Saksamaa menetlusõiguse ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika kohta (A), pakun kõigepealt välja raamotsuse artikli 4a tõlgenduse (B). Seejärel analüüsin konkreetset küsimust, milleks on vangistuse kandajäänud osa täideviimise peatamise tühistamine, raamotsuse artikli 4a raames (C). Lõpetuseks teen lühidalt mõned märkused põhiõiguste kohta raamotsuse süsteemis (D).

A. Sissejuhatavad selgitused

25. Käesolevas kohtuasjas esitatud eelotsuse küsimus on tihedalt seotud küsimustega, mida Euroopa Kohus analüüsis kohtuasjades Tupikas (C-270/17 PPU) ja Zdziasek (C-271/17 PPU). Esimeses nendest kohtuasjadest täpsustas Euroopa Kohus eelkõige, et raamotsuse 2002/584 artikli 4a lõike 1 kohaldamisel tuleb mõistet „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“ olukorras, kus menetlus on toimunud mitmes kohtuastmes, tõlgendada nii, et see tähistab apellatsiooniaset, kui selles kohtuastmes tehti asjaomase isiku süü ja talle mõistetava karistuse kohta lõplik otsus.⁷ Kohtuasjas Zdziasek otsustas Euroopa Kohus, et mõiste „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“ viitab ka hilisemale menetlusele – nagu põhikohtuasjas käsitletav kohtuotsus, millega mõisteti liitkaristus, –, mille tulemusel tehti otsus, millega muudeti esialgu mõistetud karistusmäära lõplikult, kui viimati nimetatud otsuse teinud kohtul oli selles suhtes teatav kaalutusõigus.⁸

26. Selles viimases kohtuotsuses täpsustas Euroopa Kohus ka – viidates Euroopa Inimõiguste Kohtu otsusele kohtuasjas Boulois⁹ – et, „meetmeid[, millega on muudetud mõistetud karistuse või karistuste määra, tuleb] eristada sellistest, mis puudutavad vabadusekaotusliku karistuse täideviimise viise. Ka Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast tuleneb, et EIÖK artikli 6 lõiget 1 ei kohaldata vabadusekaotusliku karistuse täideviimise viiside suhtes, eriti selliste suhtes, mis puudutavad ajutisi vabastamisi“.¹⁰

27. Selles kontekstis käsitleb eelotsuse küsimus, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus on käesolevas kohtuasjas esitanud, vahetegemist esiteks otsuste vahel, milles on tehtud otsus süü ja karistuse küsimuses, ning teiseks otsuste vahel, mis puudutavad „vabadusekaotusliku karistuse täideviimise viise“. Vastavalt kohtuotsusele Zdziasek jäävad viimased väljapoole EIÖK artikli 6 lõike 1 kohaldamisala,¹¹ mida võib seejärel tõlgendada nii, et niisugused „täideviimise viisid“ jäävad väljapoole raamotsuse artikli 4a kohaldamisala.

28. Et anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule käesolevas kohtuasjas vastus, millest on kasu, tuleb teha kaks sissejuhatavat täpsustust. Kõigepealt on vaja välja selgitada, missugune on Saksa õiguses selle menetluse täpne laad, milles tehakse otsus tühistada vangistuse kandajäänud osa täideviimise peatamine (1). Teiseks näib olevat tarvis ka arutada mõistet „vabadusekaotusliku karistuse täideviimise viisid“ Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikas (2).

⁷ Kohtuotsus, 10.8.2017, Tupikas (C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punktid 81, 90 ja 98).

⁸ Kohtuotsus, 10.8.2017, Zdziasek (C-271/17 PPU, EU:C:2017:629, punktid 90 ja 96).

⁹ Euroopa Inimõiguste Kohtus, 3.4.2012, Boulois vs. Luxembourg (CE:ECHR:2012:0403JUD003757504, punkt 87).

¹⁰ Kohtuotsus, 10.8.2017, Zdziasek (C-271/17 PPU, EU:C:2017:629, punkt 85).

¹¹ Kohtuotsus, 10.8.2017, Zdziasek (C-271/17 PPU, EU:C:2017:629, punkt 85).

1. Vangistuse kandajäänud osa täideviimise peatamise tühistamise menetlus Saksa õiguses

29. Euroopa Kohus palus Saksamaa valitsusel täpsustada vangistuse kandajäänud osa täideviimise peatamise tühistamist reguleerivat Saksa süsteemi. See valitsus esitas järgmised selgitused.

30. Esiteks võimaldab karistusseadustiku (Strafgesetzbuch; edaspidi „StGB“) § 57 osaliselt ära kantud vangistuse kandajäänud osa täideviimise katseajaga peatada.¹² Kui ära on kantud 2/3 mõistetud karistusest – kusjuures miinimum on kaks kuud – peatab kohus vangistuse kandajäänud osa täideviimise süüdimõistetu nõusolekul pärast seda, kui on otsustanud, kas avaliku julgeoleku huvid seda õigustavad.¹³ Kui pool vangistuse kestusest on ära kantud – kusjuures miinimum on siiski kuus kuud – võib kohus ülejäänud täidesaatmise peatada katseajaga rangematel tingimustel.¹⁴

31. Pädev kohus tühistab peatamise siis, kui süüdimõistetu eirab silmnähtavalt või pidevalt juhiseid või tingimusi või hoiab jätkuvalt kõrvale kriminaalhooldusametniku kontrollist ja juhistest, nii et võib karta uut süütegu.¹⁵ Kohus ei tühista peatamist aga siis, kui piisab täiendavate tingimuste seadmisest või täiendavate juhiste andmisest, eelkõige süüdimõistetu kriminaalhooldusametniku kontrolli alla panemisest või katse- või kontrolliaja pikendamisest.¹⁶ Kui neid tingimusi ei järgita, peab kohus tingimata karistuse täideviimise peatamise tühistama.

32. Teiseks reguleerib hilisemaid otsuseid, mis käsitlevad vangistuse kandajäänud osa täideviimise peatamist katseajaga kriminaalmenetluse seadustiku (Strafprozessordnung; edaspidi „StPO“) § 453. Kui kaalutakse, kas peatamine tühistada, annab kohus süüdimõistetule võimaluse, et ta kuulatakse suuliselt ära.¹⁷ Kui peatamise tühistamise otsus on tehtud, võib süüdimõistetu selle otsekohe vaidlustada määruskaebusega, mis tuleb esitada ühe nädala jooksul pärast tühistamismääruse asjaomasele isikule teatavastegemist.¹⁸ Kui süüdimõistetu elukoht ei ole teada ning määrust ei saa nõuetekohaselt kätte toimetada, on lubatud see avalikult teatavaks teha kohtu tabloole väljapanekuga. Teatavastegemine loetakse toimunuks, kui väljapanekust möödub üks kuu. Eespool nimetatud ühe nädala pikkust tähtaega hakatakse arvestama alates sellest hetkest. Selle möödumisel tühistamismäärus jõustub.¹⁹

33. Saksamaa valitsus selgitas kohtuistungil, et võimalus, et ta kuulatakse ära, tuleb süüdimõistetule kindlasti anda, isegi kui isik tutvub avalikult teatavaks tehtud tühistamisotsusega tõesti alles ühe nädala pikkuse tähtaja möödumisel. Siseriiklikust StPO § 33 käsitlevast kohtupraktikast ilmneb, et niisuguses olukorras tuleb süüdimõistetu ära kuulata, et saada võimalus esitada oma vastuväited tühistamisele ja uued faktilised asjaolud. Selle ärakuulamise tulemusena võib menetluse taastada kas omal algatusel või taotlusel seisus, milles see oli enne kõnesoleva tühistamisotsuse tegemist.

2. „Vabadusekaotusliku karistuse täideviimise viisid“ Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikas

34. Nagu Euroopa Kohus märkis kohtuotsuses *Zdziaszek*²⁰, ilmneb Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast, et EIÕK artikli 6 lõikega 1 antud tagatisi tuleb järgida mitte ainult süüdimõistmisel, vaid ka karistuse määramisel.²¹

12 „Aussetzung des Strafrestes bei zeitiger Freiheitsstrafe“.

13 StGB § 57 lõige 1.

14 StGB § 57 lõige 2.

15 StGB § 56f lõige 1.

16 StGB § 56f lõige 2.

17 StPO § 453 lõike 1 neljas lause.

18 StPO § 453 lõike 2 kolmas lause ja § 311 lõige 2.

19 StPO § 40 lõige 1 ja § 37 lõiked 1 ja 2 ning Zivilprozessordnungi (tsiviilkohtumenetluse seadustik) §-d 186 ja 188.

20 Kohtuotsus, 10.8.2017, *Zdziaszek* (C-271/17 PPU, EU:C:2017:629, punkt 87).

21 Need tagatised hõlmavad „kõiki asjaomaseid menetlusi, sh õiguskaitsevahendid ja karistuse kindlaksmääramine“. Vt selle kohta Euroopa Inimõiguste Kohus, 28.11.2013, *Aleksandr Dementyev vs. Venemaa* (CE:ECHR:2013:1128JUD004309505, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika).

35. Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika kohaselt ei kuulu *vabadusekaotusliku karistuse täideviimise viisid* EIÕK artikli 6 lõike 1 kohaldamisalasse.²² Konkreetsemalt on Euroopa Inimõiguste Kohus otsustanud, et konventsiooni artikli 6 lõike 1 *karistusõiguslik osa* ei ole kohaldatav kinnipidamist käsitleva kohtuvaidluse suhtes, mis ei puuduta põhimõtteliselt „kriminaalsüüdistuse“ põhjendatust.²³

36. Euroopa Inimõiguste Kohus ja endine Euroopa Inimõiguste Komisjon on leidnud, et EIÕK artikli 6 lõikes 1 ette nähtud kaitset ei kohaldata niisuguste menetluste suhtes nagu kinnipeetavale antav puhkus,²⁴ amnestia,²⁵ tingimisi vabastamine,²⁶ ajutine vabastamine eelvangistuse raames²⁷ või süüdimõistetute üleviimine.²⁸ Nii on see ka karistuse peatamise tühistamise menetlustega, vähemalt endise Euroopa Inimõiguste Komisjoni praktika kohaselt.²⁹

37. Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, langeb see lähenemine kokku Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga, mis käsitleb mõistet „karistamine“ EIÕK artikli 7 tähenduses.³⁰

38. Euroopa Inimõiguste Kohus on siiski nõustunud – eelkõige EIÕK artikli 7 raames –, et „karistamine“ ja karistuse „täideviimist“ puudutava meetme vahel ei ole praktikas alati selget vahet.³¹ Euroopa Inimõiguste Kohus on ka nõustunud, et EIÕK artikli 6 lõige 1 on kohaldatav meetmete suhtes, mis on tihedalt seotud kriminaalmenetluse ja karistuse lõpliku kindlaksmääramisega.³²

39. Pealegi on ikka kahtlusi küsimuses, kas EIÕK artikli 6 lõike 1 *tsiviilõiguslik osa*³³ võib hõlmata teatavatel tingimustel meetmeid, mis on seotud karistuste täideviimisega. Kuigi kohtuasjas Boulois ei leidnud Euroopa Inimõiguste Kohtu suurkoda, et EIÕK artikli 6 lõige 1 oleks selle tsiviilõiguslikus osas kohaldatav, on niisugune vastus tingitud sellest, et „karistuspuhkus“ ei kujuta endast õigust, sest selle määratlemine, mis on „õigus“, on tihedalt seotud õiguse kontseptsiooniga siseriiklikus õigussüsteemis.³⁴

22 Euroopa Inimõiguste Kohus, 3.4.2012, Boulois vs. Luksemburg (CE:ECHR:2012:0403JUD003757504, punkt 87).

23 Euroopa Inimõiguste Kohus, 3.4.2012, Boulois vs. Luksemburg (CE:ECHR:2012:0403JUD003757504, punkt 85), ja Euroopa Inimõiguste Kohus, 17.9.2009, Enea vs. Itaalia (CE:ECHR:2009:0917JUD007491201, punkt 97).

24 Euroopa Inimõiguste Kohus, 3.4.2012, Boulois vs. Luksemburg (CE:ECHR:2012:0403JUD003757504, punkt 104).

25 Euroopa Inimõiguste Kohus, 13.5.2003, Montcornet de Caumont vs. Prantsusmaa (CE:ECHR:2003:0513DEC005929000).

26 Euroopa Inimõiguste Komisjon, 7.5.1990, A. vs. Austria (CE:ECHR:1990:0507DEC001626690, punkt 2 ja seal viidatud kohtupraktika).

27 Euroopa Inimõiguste Komisjon, 27.6.1968, Neumeister vs. Austria (CE:ECHR:1968:0627JUD000193663, punktid 22 ja 23).

28 Euroopa Inimõiguste Kohus, 6.6.2006, Szabó vs. Rootsi, CE:ECHR:2006:0627DEC002857803.

29 Euroopa Inimõiguste Komisjon, 5.10.1967, X vs. Saksamaa Liitvabariik (CE:ECHR:1967:1005DEC000242865).

30 Euroopa Inimõiguste Kohus, 29.11.2005, Uttley vs. Ühendkuningriik (CE:ECHR:2005:1129DEC003694603); Euroopa Inimõiguste Kohus, 10.7.2003, Grava vs. Itaalia (CE:ECHR:2003:0710JUD004352298, punkt 51); Euroopa Inimõiguste Kohus, 23.10.2012, Ciok vs. Poola (CE:ECHR:2012:1023DEC000049810, punkt 33), ning Euroopa Inimõiguste Kohus, 12.2.2008, Kafkaris vs. Küpros (CE:ECHR:2008:0212JUD002190604, punktid 142 jj). Vt eelkõige tingimisi vabastamise erinevate tingimuste kohta liikmesriikides, mida raamotsuse raames kohaldatakse, Euroopa Inimõiguste Kohus, 23.10.2012, Giza vs. Poola (CE:ECHR:2012:1023DEC000199711, punktid 31–33).

31 Vt Euroopa Inimõiguste Kohus, 21.10.2013, Del Río Prada vs. Hispaania (CE:ECHR:2013:1021JUD004275009, punktid 85 jj), milles on muu hulgas viidatud Euroopa Inimõiguste Kohtu 12. veebruari 2008. aasta otsusele Kafkaris vs. Küpros (CE:ECHR:2008:0212JUD002190604, punkt 142).

32 Euroopa Inimõiguste Kohus, 1.4.2010, Buijen vs. Saksamaa, CE:ECHR:2010:0401JUD002780405, punkt 42 (mis puudutab süüdimõistetute üleviimist). Vt ka Euroopa Inimõiguste Kohus, 15.12.2009, Gurguchiani vs. Hispaania (CE:ECHR:2009:1215JUD001601206, punktid 40, 47 ja 48) (mis puudutab vangistuse asendamist riigist väljasaatmisega). Lisaks on Euroopa Inimõiguste Kohus leidnud, et EIÕK artikli 6 lõige 1 on kohaldatav menetluste suhtes, mis algatatakse karistuse kandmise ajal toime pandud süütegude suhtes ja viivad kinnipidamise kestuse pikendamiseni (Euroopa Inimõiguste Kohus, 9.10.2003, Ezeh ja Connors vs. Ühendkuningriik, CE:ECHR:2003:1009JUD003966598).

33 Mille kohaselt „[on] i]gäühel [...] oma tsiviilõiguste ja -kohustuste [...] üle otsustamisel õigus [...] kohtumenetlusele [...] kohtus [...]“.

34 Euroopa Inimõiguste Kohus, 3.4.2012, Boulois vs. Luksemburg, CE:ECHR:2012:0403JUD003757504, punktid 89 ja 101.

40. Lõpuks tuleb märkida, et süüdistatava konkreetsema oma asja kohtulikule arutelule ilmumise õigusega seotud tagatise ei ole EIÕK artikli 6 lõikes 1 sõnaselgelt sätestatud. Need sedastas esialgu Euroopa Inimõiguste Kohus selle lõike karistusõigusliku osa konkreetse kontekstis³⁵ ning hiljuti laiendati neid tsiviilõiguslikule osale.³⁶

B. Raamotsuse artikli 4a tõlgendamine

41. Küsimuses, kas menetlus, mille tulemusel tehakse tühistamisotsus, kuulub raamotsuse artikli 4a kohaldamisalasse ja kas niisugune otsus kujutab endast karistuse *täideviimise viisi*, on asjast huvitatud pooltel lahknevad tõlgendused.

42. S. Ardic väidab, et artiklis 4a on silmas peetud ka niisugust tühistamismenetlust nagu põhikohtuasjas käsitletav. Ta väidab kõigepealt, et EIÕK artikkel 6 on tühistamisotsuste suhtes kohaldatav. EIÕK artikli 6 „karistusõigusliku osa“ kohta väidab S. Ardic, et tühistamismenetluste tulemusena võidakse karistust niisuguse menetluse raames muuta ning et tühistama pädeval kohtul on otsuse tegemisel kaalutlusruum. Seejärel märgib ta, et EIÕK artikli 6 tsiviilõiguslik osa võib samuti olla kohaldatav, sest tühistamismenetlus puudutab „õigust vabadusele“. Igal juhul isegi kui nõustuda, et EIÕK artiklit 6 ei kohaldata tühistamismenetluse suhtes, tagavad harta artiklid 47 ja 48 ulatuslikuma kaitse. Harta artiklil 47 on laiem ulatus, mis võib hõlmata niisugust tühistamismenetlust nagu põhikohtuasjas käsitletav. Raamotsuse artiklit 4a tuleb tõlgendada nendest õigusnormidest lähtudes.

43. Iiri valitsus väidab, et olukorras, kus tühistamine ei toimu automaatselt ning kohtul on teatav kaalutusõigus, tuleb isikut vaadelda nii, et tema suhtes on kohtuistungil, millel arutatakse karistuse kandajäänud osa täideviimise peatamise tühistamist, ikka käimas kriminaalmenetlus. Sellisel juhul on tegemist menetlusega, mille tulemusel tehti kohtuotsus, millega mõisteti lõplikult süüdi isik, kelle üleandmist Euroopa vahistamismääruse täitmise raames nõutakse (kui kasutada sõnastust, mida Euroopa Kohus kasutas 10. augusti 2017. aasta kohtuotsuse Tupikas (C-270/17 PPU, EU:C:2017:628) punktis 74). Viidates 10. augusti 2017. aasta kohtuotsuse Zdiazsek (C-271/17 PPU, EU:C:2017:629) punktile 91, leiab Iiri valitsus, et tegemist on otsusega, millega määratakse kindlaks karistuse määr. Kaalutlusi, mille Euroopa Kohus esitas kohtuotsuse Tupikas punktis 84, tuleb seega niisuguses olukorras analoogia alusel kohaldada, sest selle kohtuistungil tulemus, millel arutatakse peatamise tühistamist, võib olla vangistus. Võttes arvesse võimalikke tagajärgi isikule, puudutab selline menetlus küsimust, kas kriminaalsüüdistus EIÕK artikli 6 lõike 1 tähenduses on põhjendatud. Igal juhul võib harta artikli 47 alusel anda vastavalt selle artikli 53 lõikele 2 kõrgema kaitse taseme.

44. Seevastu Madalmaade prokuratuur, Madalmaade ja Saksamaa valitsus ning komisjon jagavad sisuliselt arvamust, et põhikohtuasjas käsitletavat tühistamisotsused ei kuulu raamotsuse artikli 4a kohaldamisalasse. Esiteks ilmneb see eelkõige 10. augusti 2017. aasta kohtuotsuse Zdiazsek (C-271/17 PPU, EU:C:2017:629) punktist 85. Nende asjast huvitatud poolte meelest puudutab artikli 4a seisukohast asjakohane analüüs ainult süü ja karistuse küsimusi. Seega tuleks eristada süü/karistuse kindlaksmääramist ja hilisemaid menetlusi, mis puudutavad mõistetud karistuse täideviimise viise. Et tühistamisotsused kujutavad endast täideviimise viise, ei kuulu need raamotsuse artikli 4a kohaldamisalasse. Teiseks on karistus käsitletaval juhul kindel ja lõplik – erinevalt kohtuasjast Zdiazsek, kus karistuse määra ei olnud kindlaks määratud. Hilisemate otsustega, mis puudutavad peatamise tühistamist, ei muudetud kuidagi kahte ühe aasta ja kaheksa kuu pikkust vangistust, mis oli

³⁵ Euroopa Inimõiguste Kohus on rõhutanud, et see õigus tuleneb artikli 6 esimest ja esmärgist tervikuna, viidates lõike 3 punktidele c, d ja e, milles on tunnustatud „iga süüdistatava“ õigust „kaitsta end ise“, „küsitleda ise või lasta küsitleda [...] tunnistajaid“ ning „kasutada tasuta tõlgi abi, kui ta ei mõista või ei räägi kohtus kasutatavat keelt“, „kusjuures kohtuistungit saab vaevalt ette kujutada ilma tema kohalolekuta“. Vt eelkõige Euroopa Inimõiguste Kohus, 12.2.1985, *Colozza vs. Itaalia* (CE:ECHR:1985:0212JUD000902480, punkt 27), ning Euroopa Inimõiguste Kohus, 1.3.2006, *Sejdovic vs. Itaalia* (CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, punktid 81 jj).

³⁶ Vt Euroopa Inimõiguste Kohus, 14.3.2014, *Dilpak ja Karakaya vs. Türgi* (CE:ECHR:2014:0304JUD000794205, punktid 76–80), ning Euroopa Inimõiguste Kohus, 8.10.2015, *Aždajič vs. Sloveenia* (CE:ECHR:2015:1008JUD007187212, punkt 50).

kõnesolevale isikule lõplikult mõistetud. Tühistamisotsused näitavad, mis tuleb täide viia: kandajäänud osa esialgu määratud karistustest. Kolmandaks tuleb kohtu kaalutusõigus mängu ainult karistuse määramise kontekstis. Asjaolu, et põhikohtuasjas käsitletavas menetluses on kohtul kaalutusruum selle üle otsustamisel, kas peatamine tühistada või mitte, karistuse määra kindlaksmääramist ei mõjuta.

45. Esitatud argumendid näitavad, et seoses EIÕK artiklis 6 ette nähtud tagatiste kohaldamisala küsimusega ja selle piiritlemisel, mis kujutab endast karistuste täideviimise viise, tekivad tõsised raskused. Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika põhjal ei ole mõiste „täideviimise viisid“ ja selle mõju EIÕK artikli 6 karistus- ja tsiviilõigusliku osa kohaldatavusele tõesti täiesti selged, eelkõige mis puudutab niisuguseid põhikohtuasjas käsitletavaid tühistamisotsuseid, nagu on nähtud ette Saksa õiguses.

46. Minu arvates ei ole see arutelu käesolevas kohtuasjas siiski eriti tähtis. See, mis kujutab endast *täideviimise viise* EIÕK artikli 6 tähenduses, ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohtu eelotsuse küsimusele vastamisel määrava tähtsusega, sest selles küsimuses palutakse tõlgendada raamotsuse artiklit 4a. Et anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule vastus, millest on kasu, on vaja tõlgendada järelikult raamotsuse artiklit 4a. Selleks tuleb tulla tagasi selle artikli teksti ja ülesehituse (1), tekkelo (2) ning eesmärgi (3) juurde.

1. Tekst ja ülesehitus

47. Mõistet „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“ raamotsuse artikli 4a lõike 1 tekstis tuleb käsitada liidu õiguse autonoomse mõistena.³⁷ Selle õigusnormi sõnastus üksi ei võimalda siiski mõiste „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“ konkreetset sisu täpsustada. Nii on see ka raamotsuse artikli 4a pealkirja üle võetud mõistega, milles on piirdutud viitamiselega „[o]tsustele, mis tehakse pärast kohtulikku arutelu, millele asjaomane isik isiklikult ei ilmunud“.³⁸

48. Selles olukorras on tarvis lähtuda kogu artikli 4a tekstist ja süsteemist, ning raamotsuse muudest sätetest.

49. Esiteks on raamotsuse artikkel 4a kohaldatav Euroopa vahistamismääruste suhtes, mille eesmärk on *viia täide* vabadusekaotuslik karistus või vabadust piirav julgeolekumeede. On niisiis ilmne, et see õigusnorm tuleb mängu üksnes süüdimõistva otsuse olemasolu korral.³⁹ Seega on olemas sõnaselge seos selle sätte kohaldamisala ja otsuse vahel, mis tuleb täita.

50. Viimases küsimuses tuleb märkida, et mõistet „otsus“, mis kohtuliku arutelu tulemusel tehakse, raamotsuse artikli 4a tähenduses selgitavad raamotsuse mitu sätet. Näiteks raamotsuse artikli 8 lõike 1 punktides c ja f on viidatud „täidetavale kohtuotsusele“ või „mis tahes muule sama jõuga täidetavale kohtuotsusele“ ja „lõpliku kohtuotsusega“ „mõistetud karistusele“ kui teabele, mis peab vahistamismääruses olema. Ka selle raamotsuse lisa punkti b alapunktis 2 on nimetatud „täitmisele pööratavat kohtuotsust“. Need asjaolud näitavad, et artikkel 4a puudutab sõnaselgelt kohtulikku arutelu, mille tulemusel tehakse *süüdimõistev otsus*, mis peab Euroopa Kohtu sõnul pealegi olema jõustunud.⁴⁰

37 Kohtuotsus, 10.8.2017, Tupikas (C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punktid 66 ja 67).

38 Kohtuotsus, 10.8.2017, Tupikas (C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punkt 69).

39 Seepärast ei kohaldata neid tagatise vahistamismääruse raames, mis on tehtud kriminaalvastutusele võtmiseks. Vt selle kohta kohtuotsus, 29.1.2013, Radu (C-396/11, EU:C:2013:39, punktid 39 ja 40).

40 Kohtuotsus, 10.8.2017, Tupikas (C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punktid 71 ja 72).

51. Teiseks näitavad raamotsuse artikli 4a lõikes 1 vahistamismääruse täitmisest keeldumise võimaluse eranditena toodud erinevad juhtumid, et asjaomane menetlus on menetlus, mille tulemusel tehti süüdimõistev ja/või karistamisotsus ehk teiste sõnadega otsus, mis sisaldab kriminaalasjas süüdimõistmist.

52. Konkreetsemalt on raamotsuse artikli 4a lõike 1 punktis b viidatud õigusnõustajapoolsele kaitsele kohtulikul arutelul. Raamotsuse artikli 4a lõike 1 punktis c on viidatud olukorrale, kus asjaomane isik, keda informeeriti tema õigusest uuele kohtumenetlusele või apellatsioonimenetlusele, milles asi sisuliselt läbi vaadatakse, ei vaidlusta otsust ega nõua uut kohtumenetlust, milles tehakse otsus. Raamotsuse artikli 4a lõike 1 punktis d on silmas peetud olukorda, milles otsus toimetatakse talle isiklikult kätte viivitamatult pärast üleandmist ning teda teavitatakse selgesõnaliselt tema õigusest taotleda asja uuesti läbivaatamist või otsus edasi kaevata ning tema õigusest osaleda sellel kohtulikul arutelul, mis võimaldab asja, sealhulgas uue tõendusmaterjali sisulist uuesti läbivaatamist ja mille tulemuseks võib olla algse otsuse tühistamine.

53. Sellest järeldub, et artikli 4a tähenduses on otsus, mis kohtuliku arutelu tulemusel tehakse, „kohtuotsus, millega mõisteti lõplikult süüdi isik, kelle üleandmist Euroopa vahistamismääruse täitmise raames nõutakse“.⁴¹ Euroopa Kohus on meenutanud sellega seoses, et termin „süüdimõistmine“ viitab samal ajal süüditunnistamisele ja karistuse või muu vabadust piirava meetme määramisele.⁴²

54. Kohtuasjas *Zdziaszek* täpsustas Euroopa Kohus, et mõiste „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“ viitab ka hilisemale menetlusele, milles tehti liitkaristust mõistev kohtuotsus. Sellisel juhul on määrava tähtsusega just see, et niisuguses menetluses tehtaks otsus, millega muudetakse *esialgu mõistetud karistuse taset*, kusjuures selle otsuse tegijal oli selles küsimuses teatav kaalutusõigus.⁴³ Seega on mõiste „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“, tõlgendatuna raamotsuse artikli 4a konkreetses kontekstis, keskendatud menetlusastmele, mis asja sisulise uuesti läbivaatamise tagajärjel on asjaomase isiku süüdimõistmise seisukohalt määrav.⁴⁴

55. Eespool analüüsitu võimaldab teha järelduse, et mõiste „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“ ei hõlma menetlusi, mis järgnevad kohtulikule arutelule, mille tulemusel tehti lõplik otsus süüdimõistmise küsimuses, sest need menetlused ei mõjuta süü ja karistuse taseme kindlaksmääramist.

2. Artikli 4a tekkelugu

56. Raamotsuse 2009/299 tekkelugu kinnitab, et raamotsuse artikkel 4a puudutab ainult *konkreetselt õigust ilmuda kriminaalasja kohtulikule arutelule*, mida mõistetakse kui menetlust, milles tehti lõplikult otsus, kas isik süüdi mõista või mitte (süü ja karistus).

57. Esiteks on raamotsusega 2009/299, millega artikkel 4a lisati, kehtestatud ühtsed eeskirjad selliste kohtuotsuste tunnustamise ja/või täitmise kohta, mis tehti „pärast menetlust, kus asjaomane isik kohal ei viibinud“.⁴⁵ See vahend teenib eesmärki tugevdada EIÖK-ga süüdistatavatele tagatud õigust õiglasele kohtulikule arutelule, mis hõlmab konkreetselt „asjaomase isiku õigust ilmuda isiklikult kohtulikule arutelule“.⁴⁶ Raamotsuse 2009/299 ja konkreetsemalt artikli 4a eesmärk on seega täpsemalt EIÖK

41 Kohtuotsus, 10.8.2017, *Tupikas* (C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punkt 74).

42 Kohtuotsus, 10.8.2017, *Tupikas* (C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punkt 78, milles on viidatud Euroopa Inimõiguste Kohtu 21. oktoobri 2013. aasta otsusele *Del Río Prada vs. Hispaania*, CE:ECHR:2013:1021JUD004275009, punkt 123).

43 Kohtuotsus, 10.8.2017, *Zdziaszek* (C-271/17 PPU, EU:C:2017:629, punkt 96).

44 Vt selle kohta kohtuotsus, 10.8.2017, *Tupikas* (C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punktid 87 ja 89) ning kohtuotsus, 10.8.2017, *Zdziaszek* (C-271/17 PPU, EU:C:2017:629, punkt 98).

45 Raamotsuse 2009/299 artikli 1 lõige 3.

46 Raamotsuse 2009/299 põhjendus 8.

artiklis 6 sätestatud õiguse õiglasele kohtumenetlusele üks element, sest see tuleneb kogu selle artikli esemest ja eesmärgist: see on süüdistatava õigus ilmuda isiklikult oma asja kohtulikule arutelule niisugusena, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Inimõiguste Kohus.⁴⁷ Artiklis 4a käsitletud juhtumid peegeldavad seda kohtupraktikat.⁴⁸

58. Raamotsuse artikkel 4a kui vabatahtlik keeldumisalus, mis võimaldab jätta täitmata vahistamismääruse, mille enda eesmärk on täita täitmisele pööratav kohtuotsus, hõlmab – raamotsuse 2009/299 eset ja sisu arvestades – tagatise, mis on seotud asjaomase isiku konkreetse õigusega *ilmuda oma kriminaalasja kohtulikule arutelule*. Artikliga 4a ei püüta hõlmata *kõiki* EIÕK artiklist 6 tulenevaid menetluslikke tagatise (ega analoogia alusel neid, mis on potentsiaalselt ulatuslikumad ning tulenevad harta artiklitest 47 ja 48) kui asjaolusid, mis võivad õigustada vahistamismääruse täitmisest keeldumist. Artiklis 4a on silmas peetud ainult tagatise, mis seonduvad õigusega ilmuda kriminaalasja kohtulikule arutelule.

59. Teiseks kinnitavad seda, et raamotsuse artikkel 4a reguleerib ainult kohtumenetlust, milles tehakse otsus kriminaalasjas süüdimõistmise aluseks olevate sisuliste küsimuste kohta, ettevalmistavad materjalid. Selle sätte esialgses sõnastuses niisugusena, nagu see ilmneb liikmesriikide algatusest, mille tulemusena võeti vastu raamotsus 2009/299, on kasutatud laia terminit „menetlus“, millele lõpuks eelistati täpsemat terminit „kohtulik arutelu“.⁴⁹

60. Seega ei muuda asjaolu, et isikut ei kuulatud ära niisuguses kohtulikule arutelule järgnevas menetluses nagu karistuse täideviimise peatamise otsuse tühistamine, kriminaalmenetluses kuulutatud täitmisele pööratavat kohtuotsust tagaselja tehtud kohtuotsuseks raamotsuse artikli 4a tähenduses.

3. Teleoloogiline tõlgendus

61. Mis puudutab teleoloogilist tõlgendust, siis raamotsuse artiklit 4a tuleb tõlgendada, lähtudes selle üldeesmärkidest ja raamotsuse 2009/299 eesmärkidest.

62. Raamotsusega 2009/299 tehtud muudatustel oli kaks eesmärki. Sooviti edendada nende isikute menetlusõigusi, kelle suhtes on algatatud kriminaalmenetlus, ning samal ajal hõlbustada kriminaalasjades tehtavat õigusalaalast koostööd ja eelkõige parandada liikmesriikidevahelist kohtuotsuste vastastikust tunnustamist.⁵⁰

63. Õigusalaalse koostöö hõlbustamise küsimuses ilmneb raamotsuse 2009/299 põhjendusest 3, et liidu seadusandja soovis teha lõppu raamotsuse lõpliku redaktsiooni artiklis 5 ette nähtud olukorrale, mille kohaselt hindab seda, kas tagatised, mis anti seoses võimalusega esitada taotlus asja uueks läbivaatamiseks, olid piisavad, vahistamismäärust täitev asutus.⁵¹

47 See ilmneb ka raamotsuse 2009/299 pealkirjast „millega muudetakse raamotsuseid [...], edendades seeläbi isikute menetlusõigusi ja tõhustades selliste otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamist, mis tehakse, kui asjaomane isik ei viibi isiklikult kohtulik arutelul“.

48 Vt minu ettepanek, kohtuasi Dworzecki (C-108/16 PPU, EU:C:2016:333, punktid 69 jj ning viidatud Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika).

49 Sloveenia Vabariigi, Prantsuse Vabariigi, Tšehhi Vabariigi, Rootsi Kuningriigi, Slovaki Vabariigi, Ühendkuningriigi ja Saksamaa Liitvabariigi algatuse eesmärgiga võtta vastu nõukogu raamotsus 2008/.../JSK tagaseljaotsuste täitmise kohta, millega muudetakse raamotsust 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta, raamotsust 2005/214/JSK rahaliste karistuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta, raamotsust 2006/783/JSK konfiskeerimisotsuste suhtes vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta ning raamotsust 2008/.../JSK vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta kriminaalasjades tehtud otsuste suhtes, millega määratakse vabadusekaotuslikud karistused või vabadust piiravad meetmed, nende Euroopa Liidus täideviimise eesmärgil (ELT 2008, C 52, lk 1) tekstis on terminid „proceedings“ (inglise keeles), „procédure“ (prantsuse keeles), „proceso“ (hispaania keeles), „Verfahren“ (saksa keeles), „procedimento“ (itaalia keeles) [...]. Liikmesriikide reaktsioonide (vt nõukogu dokument 6501/08, märkus 21) tulemusena asendati need terminid selgema ja kitsama mõistega (vastavalt terminid „trial“, „procès“, „juicio“, „Verhandlung“, „processo“ jne, mis on praegu raamotsuse 2009/299 tekstis).

50 Raamotsuse 2009/299 põhjendus 15 ja artikkel 1. Vt eelkõige kohtuotsus, 16.7.2015, Lanigan (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).

51 Vt selle kohta kohtuotsus, 26.2.2013, Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, punkt 41).

64. Tasakaal selle eesmärgi ja isikute menetluslike õiguste tugevdamise eesmärgi vahel tagatakse eelkõige artiklis 4a ette nähtud nõuete kohaldamisega, lähtudes ainuüksi asjaoludest, mis on kriminaalasja arutamise kui niisuguse keskmes ning milleks on süü ja karistus. Tugevamat kaitset tagaselja süüdimõistmiste juhtudel kohaldatakse seoses nende asjaoludega.

65. Nende nõuete laiendav tõlgendus nii, et neid kohaldatakse ka väljaspool kriminaalasja kohtulikku arutelu raamotsuse artikli 4a tähenduses, võib rikkuda seda habrast tasakaalu, mida raamotsusega tervikuna ja 2009. aasta muudatustega saavutada püütakse. Niisugune lähenemine võib viia selleni, et vahistamismäärust täitvad kohtud arutavad kriminaalasja kohtuliku aruteluga seotud kõiki teisejärgulisi menetluslikke asjaolusid, sh juhul, kui need asjaolud on jõustunud kohtuotsuse tegemisest hilisemad, isegi enne, kui kohtulik arutelu kitsamas tähenduses algas.

66. Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, võib muidugi väita, et otsusel tühistada vangistuste kandajäänud osa täideviimise peatamine on asjaomasele isikule märkimisväärsed tagajärjed. Praktilisest vaatevinklist toob see, kui üleandmine sõltub õigusest olla ära kuulatud menetluses, mille tulemusel tehakse niisugused tühistamisotsused nagu põhikohtuasjas käsitletavad, siiski kaasa raamotsuse süsteemi toimimise häired kõikidel juhtudel, mil süüdimõistetud, kes ei asu enam tema süüdi mõistnud liikmesriigi territooriumil (ega teatanud ametiasutustele oma elukoha muutusest), ei järginud kriminaalhooldusmeetmeid.

67. Ülejäänud osas võib igaks juhuks märkida, et liidu õiguses on nähtud ette konkreetne vahend, mis tagab isikutele, kelle suhtes on võetud kriminaalhooldusmeetmed, võimaluse liikuda teistesse liikmesriikidesse, järgides samas neid meetmeid.⁵²

C. Täideviimise peatamise otsuse tühistamise menetlus

68. Eelnevatest kaalutlustest ilmneb, et mõiste „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“ raamotsuse artikli 4a tähenduses tähistab kohtulikku arutelu (esimeses kohtuastmes või apellatsioonimenetluses), mille tulemusel tehti täitmisele pööratav süüdimõistev kohtuotsus (süü ja karistus), kusjuures see kohtuotsus on aluseks vangistusele, mille täideviimiseks tehakse vahistamismäärus. Niisugune tõlgendus viib järelduseni, et raamotsuse artiklit 4a ei kohaldata menetluse suhtes, mis järgneb kohtulikule arutelule, mille tulemusel tehti jõustunud kohtuotsus süüdimõistmise küsimuses, kui see menetlus ei saa mõjutada süü ja karistuse määra kindlaksmääramist.

69. Kõige selle põhjal näib, et niisugune vangistuste kandajäänud osa täideviimise peatamise otsuse tühistamine, mida kirjeldab eelotsusetaotluse esitanud kohus ja selgitab Saksamaa valitsus, ei kuulu raamotsuse artikli 4a kohaldamisalasse.

70. Esiteks ilmneb eelotsusetaotlusest, et kõnesolevate tühistamisotsustega ei muudetud vangistuste määra, mis mõisteti praeguseks jõustunud kohtuotsustega, mis kujutavad endast kõnesoleva vahistamismääruse alust. Täitmisele pööratav kohtuotsus, mille alusel tehti vahistamismäärus, on endiselt ainus süüdimõistev kohtuotsus. Tühistamisotsused ei sisalda uut otsust sisulistes küsimustes, mis võiks olla vahistamismääruse aluseks. Tühistamisotsuseid ei saa käsitleda eraldi kohtuotsustest, mis sisaldavad lõplikult tuvastatud süü ja mõistetud karistuse asjaolusid, ning mille täideviimine on ikka veel pooleli.⁵³

52 Nõukogu 27. novembri 2008. aasta raamotsus 2008/947/JSK vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta kohtuotsuste ja vangistuse tingimisi kohaldamata jätmist käsitlevate otsuste suhtes, et teostada tingimuslike meetmete ja alternatiivsete mõjutusvahendite järelevalvet (ELT 2008, L 337, lk 102), eelkõige selle põhjendus 14 ja artikli 5 lõige 2.

53 Vt teistsuguses, st põhimõtte *ne bis in idem* kohaldamise kontekstis kohtuotsus, 18.7.2007, Kretzinger (C-288/05, EU:C:2007:441, punkt 42), mille kohaselt „[tuleb] vangistus[t], millest on tingimisi vabastatud, [...] käsitada „kandmisel olevana“ ajahetkest, kui see on muutunud täidetavaks, ja katseaja jooksul“.

71. Teiseks aktiveeritakse tühistamisotsustega taas karistused, mis süüdimõistmisel lõplikult mõisteti, ehkki nende täideviimine peatati hiljem teatavatel tingimustel. Sel juhul arvutakse aritmeetiliselt päevad, mis on jäänud kanda võrreldes juba kantud karistuse kestusega. Kaalutusõigus, mis vahistamismääruse teinud liikmesriikide õigusasutustel seejuures on, ei ole seotud süüdimõistmise asjaoludega, milleks on süü ja karistus.

72. Kolmandaks on niisuguse tühistamismenetluse ese teistsugune kui kriminaalmenetlusel, mille tulemusel tehti kohtuotsus süü ja karistuse küsimuses. Tühistamismenetlus ja kaalutusruum, mis kohtul selles konkreetsetes valdkonnas on, puudutavad selle hindamist, kas täideviimise peatamise tingimusi on järgitud ja kas on sobiv seada täiendavaid tingimusi. Need ei puuduta kriminaalasia arutamisel lõplikult tuvastatud süüd ja mõistetud karistust.⁵⁴

D. Põhiõiguste järgimine väljaspool artikli 4a kohaldamisala

73. Asjaolu, et põhikohtuasjas käsitletavat tühistamismenetlused kui menetlused, mis järgnevad kriminaalasia kohtulikule arutelule raamotsuse tähenduses, ei kuulu selle raamotsuse artikli 4a kohaldamisalasse, ei too siiski kaasa seda, et selles etapis puuduvad menetluslikud tagatised.

74. Kuigi raamotsuse süsteem põhineb vastastikusel usaldusel, on aina enam selgeks saanud, et tegemist ei ole pimedaga usaldusega. Usaldus, millel vastastikuse tunnustamise põhimõte rajaneb, toetub tugevale vundamendile, mille aluseks on samaväärsed standardid ja jagatud vastutus.

75. Selles kontekstis ja konkreetsemalt Euroopa Kohtus arutatavates kohtuasjades on arutelu keskendatud vahistamismäärust täitva kohtu rollile ja eeskätt tema käsutuses olevatele võimalustele keelduda vahistamismääruse täitmisest, kui esineb oht, et isiku põhiõigusi rikutakse vahistamismääruse teinud liikmesriigis. Viimase kohustuste tähtsust ei tohi siiski alahinnata.

76. Esiteks toetub samaväärse (kuid mitte samasuguse) kaitse eeldus, millel vastastikuse usalduse põhimõte rajaneb, vastupidavatele õiguslikele alustugedele. Kõik liikmesriigid on EIÕK-ga ühinenud ja peavad tõesti tagama sellest tulenevate tagatiste järgimise ning seda sõltumata sellest, kas teatav konkreetne menetlus puudutab vahistamismääruse täitmist või mitte.

77. Selles olukorras tuleb märkida, et ehkki asjaolu, et teda ei kuulatud vangistuse täideviimise peatamise tühistamise menetluses eelnevalt ära, ei ole vastavalt raamotsuse artiklile 4a vahistamismääruse täitmisest keeldumise alus, ei tähenda see sugugi, et õigust olla ära kuulatud ei peaks järgima. See kohustus kuulub vahistamismääruse teinud liikmesriigi vastavate kohustuste hulka. Menetluslike põhiõigusi, sh õigust olla ära kuulatud, tuleb järgida siseriiklike menetluste ja õiguskaitsevahendite kasutamisel tema kohustuste raames.

78. Vahistamismääruse teinud liikmesriigi peaosas menetluslike õiguste vallas näitab vahistamismääruse süsteemi raames raamotsuse 2009/299 artikli 1 lõige 2, mille kohaselt „ei mõjuta [raamotsus] kohustust austada põhiõigusi ja õiguse üldpõhimõtteid, mis on sätestatud ELi lepingu artiklis 6, sealhulgas selliste isikute õigust kaitsele, kelle suhtes on algatatud kriminaalmenetlus, ning õigusasutustele sellega seoses pandud kohustusi“. See õigusnorm, mille ulatus on samaväärne raamotsuse artikli 1 lõike 3 ulatusega, puudutab nii vahistamismääruse teinud liikmesriigi kui ka seda täitva liikmesriigi kohustusi.⁵⁵ Kuigi eespool viidatud õigusnormid ei eelda, et igasuguse põhiõiguse rikkumise ohu korral keeldutakse vahistamismääruse täitmisest, püütakse nendega seega siiski tagada, et põhiõiguste kaitse taset ei mõjutaks see, et asjaomase isiku suhtes on tehtud vahistamismäärus.

⁵⁴ Vt minu ettepanek, kohtuasi Zdiazsek (C-271/17 PPU, EU:C:2017:612, punktid 53, 67 ja 68).

⁵⁵ Kohtuotsused, 16.7.2015, Lanigan (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, punkt 53), ja 30.5.2013, F (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, punkt 40).

79. Nõnda tagabki Saksa õigus niisugusena, nagu seda on selgitanud Saksamaa valitsus, õiguse olla kõnesoleva tühistamismenetluse raames ära kuulatud, sh pärast üleandmist, kui asjaomast isikut ei kuulatud ära selle menetluse käigus.

80. Esiteks tuleb rõhutada, et kuigi vastastikune usaldus tähendab, et liikmesriigid võivad olla kohustatud eeldama, et teised liikmesriigid austasid põhiõigusi,⁵⁶ ei ole tegemist ümberlukkamatu eeldusega. Raamotsus on osa liidu õiguskorrast, kuid see liit on õigusliit, kus austatakse põhiõigusi, mille alustala on eelkõige kohtuotsustest Aranyosi ja Căldăraru tulenev Euroopa Kohtu praktika.⁵⁷ Selles kohtupraktikas on nõustatud, et vahistamismäärust täitval liikmesriigil on kohustus lükata edasi otsuse tegemine üleandmise küsimuses – ja isegi lõpetada üleandmismenetlus –, hinnates konkreetselt ja täpselt, kas esineb tõsiseid ja kindlaid põhjuseid, mis näitavad põhiõiguste tõsiste rikkumiste reaalset ohtu.⁵⁸ Käesoleva kohtuasja faktilist ja õiguslikku raamistikku silmas pidades on niisugune olukord puhtalt hüpoteetiline.⁵⁹

81. Lõpetuseks on kindlasti vaja meenutada, kui tähtis on vahistamismäärust täitva asutuse ja selle teinud asutuse suhtlemine niisugusena, nagu see on nähtud ette raamotsuse artikli 15 lõikes 2. Nagu Euroopa Kohus on mitmel korral rõhutanud, kujutab see õigusnorm – mis võimaldab vahistamismäärust täitval õigusalasel küsida täiendavat teavet – endast vastastikuse tunnustamise süsteemi aluseks oleva õigusalse koostöö põhielementi.⁶⁰ Selles olukorras peab vahistamismäärust täitva liikmesriigi kohus küsima selle õigusnormiga tagatud vahendite abil teavet, enne kui vahistamismääruse täitmisest keeldub.⁶¹

VI. Ettepanek

82. Eelnevate kaalutluste põhjal teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Rechtbank Amsterdami (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad) eelotsuse küsimusele järgmiselt:

Mõistet „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“ nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK) artikli 4a lõike 1 tähenduses tuleb tõlgendada nii, et see ei hõlma menetlust, mille käigus tühistatakse vangistuse täideviimise peatamine seetõttu, et ei järgitud peatamise tingimusi, kui niisugune tühistamine ei mõjuta otsust süü ja karistuse küsimuses, mis on tehtud Euroopa vahistamismääruse aluseks.

56 Vt selle kohta 18. detsembri 2014. aasta arvamus 2/13 (EU:C:2014:2454, punkt 191).

57 Kohtuotsus, 5.4.2016 (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198). Vt analoogia alusel varjupaigaõiguse kontekstis kohtuotsus, 21.12.2011, N. S. jt (C-411/10 ja C-493/10, EU:C:2011:865) ning hiljutisem kohtuotsus, 16.2.2017, C. K. jt (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127).

58 Niisugust võimalust on hetkel tunnustatud ainult harta artiklis 4 sätestatud (absoluutse) õiguse puhul. Vt ka Euroopa Inimõiguste Kohus, 23.5.2016, Avotiņš vs. Läti (CE:ECHR:2016:0523JUD001750207, punkt 116). Niisuguse lähenemise EIÖK artikliga 6 tagatud õiguste suhtes kohaldamise küsimuse kohta vt kohtujuristi ettepanek, Sharpston, kohtuasi Radu (C-396/11, EU:C:2012:648).

59 Tuleb meenutada, et võttes arvesse EIÖK artikli 6 lõiget 1, „ei välista [Euroopa Inimõiguste Kohus], et väljasaatmisotsus võib erandjuhul tõstatada probleemi selle teksti kohaldamisala küsimuses juhul, kui põgenikule on saanud või võib saada osaks *ilmselge õigusemõistmisest keeldumine*“ (7.7.1989, Soering vs. Ühendkuningriik, CE:ECHR:1989:0707JUD001403888, punkt 113) (kohtujuristi kursiiv). Euroopa Inimõiguste Kohus kinnitas seda lähenemist seoses raamotsusega oma 4. mai 2010. aasta otsuses Stapleton vs. Iirimaa (CE:ECHR:2010:0504DEC005658807 punkt 25), ning võttis arvesse asjaolu, et selles kontekstis kohustus vahistamismääruse teinud liikmesriik järgima EIÖK artiklist 6 tulenevaid kohustusi.

60 Kohtuotsused, 5.4.2016, Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punktid 95–98); 24.5.2016, Dworzecki (C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, punkt 53); 1.6.2016, Bob-Dogi (C-241/15, EU:C:2016:385, punktid 65 ja 66) ning 10.8.2017, Tupikas (C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punkt 91).

61 Vt põhjalikumalt minu ettepanek, kohtuasi Zdiazsek (C-271/17 PPU, EU:C:2017:612, punktid 88–113).